
Het Woord van de Gerechtigheid

Nummer 136, juni, juli 2016

“Want ieder die nog van melk leeft, is onervaren in het woord van de gerechtigheid (St. vert.): hij is nog een kind” (Hebr. 5:13). Het *“woord van de gerechtigheid”* staat in contrast tot *“de eerste beginselen van de uitspraken van God”* (Hebr. 5:12). Het *“woord van de gerechtigheid”* duidt daarom op diepere waarheden waarin God handelt op basis van Zijn gerechtigheid met ons.

Het Woord van de Gerechtigheid wil een bijdrage leveren om christenen vertrouwd te maken met de *“vaste spijs”* (Hebr. 5:14) van het woord van God om geestelijke volwassenheid mogelijk te maken. Bijbelse waarheden die nauwelijks worden onderwezen en van cruciaal belang zijn om *“het einddoel van het geloof”* (1 Petr. 1:9) te bereiken, zullen in het bijzonder onderwerp van aandacht zijn.

Het Woord van de Gerechtigheid wordt geredigeerd door Roel Velema
e-mail: roel@velemaweb.nl
weblog: <http://velemaweb.nl/nl>

De Dood van de Hogepriester

In de vorige studie hebben we gezien dat Christus priester is naar de ordening van Melchizedek. In dit artikel willen we dicht bij dit onderwerp blijven en de dood van de hogepriester behandelen in relatie tot de zes vrijsteden (Num. 35:9-34):

“Men zal ieder, die iemand gedood heeft, volgens de verklaring van getuigen als een doodslager doden, maar een enkele getuige zal niet tegen iemand kunnen optreden in een halszaak. En gij zult voor het leven van een doodslager, die des doods schuldig is, geen losgeld aannemen, maar hij zal zeker gedood worden. Gij zult evenmin losgeld aannemen voor iemand die naar zijn vrijstad gevlucht is, opdat hij zou mogen terugkeren om in zijn land te wonen voor de dood van de priester. Zo zult gij het land waarin gij woont, niet ontwijden, want bloed, dat ontwijdt het land, en voor het land kan ten aanzien van het bloed dat daarin vergoten is, geen verzoening worden gedaan dan door het bloed van degene, die het vergoten heeft. Verontreinigt dan het land niet, waarin gij woont, in welks midden Ik mijn woonstede heb, want Ik, de Here, heb mijn woonstede in het midden der Israëlieten” (Num. 35:30-34).

In Numeri 35 geeft God de opdracht om zes vrijsteden aan te wijzen waarheen een doodslager kon vluchten die onopzettelijk iemand had gedood (Num. 35:9-11). Drie vrijsteden bevonden zich aan de oostzijde van de Jordaan en drie vrijsteden bevonden zich aan de westzijde van de Jordaan (Num. 35:14). De drie steden aan de oostzijde waren door Mozes aangewezen ((Deut. 4:41-43) en de andere drie, aan de westzijde, waren bepaald door de Israëlieten onder leiding van Jozua (Jozua 20:1-7).

De zes vrijsteden waren:

1. **Kedes**
2. **Sicheim**
3. **Kirjat-Arba**
4. **Bezer**
5. **Ramoth**
6. **Golan**

“De Israëlieten verklaarden de volgende steden tot vrijplaats: Kedes in Galilea, in het bergland van Naftali; Sicheim in het bergland van Efraïm; Kirjat-Arba (het huidige Hebron) in het bergland van Juda; Bezer op het onontgonnen deel van de hoogvlakte ten oosten van de Jordaan, ter hoogte van Jericho, op het grondgebied van Ruben; Ramoth in Gilead, op het grondgebied van Gad; en Golan in Basan, op het grondgebied van Manasse” (Jozua 20:7-8).

We zullen later zien dat dit getal 6 een belangrijke betekenis heeft, omdat profetisch gezien de dood van de

hogepriester een directe verwijzing heeft naar de zevende dag, naar de zevende periode van duizend jaar, naar het Messiaanse tijdperk.

De achtergrond voor de straf van de doodslager en zijn vlucht naar een van de vrijsteden vinden we Genesis 9:6, waar we lezen: “*Wie des mensen bloed vergiet, diens bloed zal door de mens vergoten worden, want naar het beeld Gods heeft Hij de mens gemaakt.*” God gaf dit als een algemeen principe, zelfs voordat de wet van Mozes was gegeven. Dit principe werd later door de wet van Mozes bevestigd (Ex. 20:13; 21:12; Lev. 24:17).

“Ook wanneer iemand enig mens doodslaat, zal hij zeker ter dood gebracht worden” (Lev. 24:17).

Hieruit zien we dat de wet van Mozes de doodstraf ondersteunt, maar een ‘uitweg’ geeft aan de doodslager die onopzettelijk iemand heeft gedood. In het Nieuwe Testament zien we ook een ‘uitweg’, namelijk het volbrachte werk van Christus aan het kruis, als verzoening voor AL onze zonden:

“En zie, twee mannen spraken met Hem, en wel Mozes en Elia. Dezen, in heerlijkheid verschenen, spraken over zijn uitgang [Gr. exodos, uitweg], die Hij te Jeruzalem zou volbrengen” (Luc. 9:30,31).

De doodslager had ook iemand opzettelijk kunnen hebben gedood :

“Maar indien hij hem met een ijzeren voorwerp zo geslagen heeft, dat hij stierf, dan is hij een doodslager; de doodslager zal zeker gedood worden. En indien hij hem met een steen in de hand, waardoor iemand zou kunnen sterven, zo heeft geslagen, dat hij stierf, dan is hij een doodslager; de doodslager zal zeker gedood worden. Of indien hij hem met een houten voorwerp in de hand, waardoor iemand zou kunnen sterven, zo heeft geslagen, dat hij stierf, dan is hij een doodslager; de doodslager zal zeker gedood worden. De bloedwreker zelf zal de doodslager doden; wanneer hij hem aantreft, zal hij hem doden. En indien hij hem in haat gestoten of met opzet naar hem geworpen heeft, zodat hij stierf, of indien hij hem in vijandschap met zijn hand zo geslagen heeft, dat hij stierf, zal degene die gedood heeft, zeker gedood worden; hij is een doodslager; de bloedwreker zal de doodslager doden, als hij hem aantreft” (Num. 35:16-21).

De leidraad in Numeri 35:9-34 is als volgt. De doodslag kon opzettelijk of onopzettelijk zijn gepleegd, met of zonder voorbedachte rade. Wanneer de doodslager vluchtte naar een van de vrijsteden, was hij voorlopig vrij van de wraak van de bloedwreker, ongeacht of de doodslag opzettelijk of onopzettelijk was. De oudsten van de vrijstad boden hem een toevlucht aan in afwachting van de rechtszitting. Wanneer de rechtszitting uitwees dat de moord opzettelijk was gepleegd, moest de doodslager worden uitgeleverd aan de bloedwreker. Indien de moord onopzettelijk bleek te zijn, mocht de doodslager in de vrijstad blijven tot de dood van de hogepriester, om daarna vrijuit te gaan.

De goël

Er is iets bijzonders aan de hand met de **bloedwreker** in Numeri 35 en daarvoor moeten we naar de Hebreeuwse tekst. De naam ‘bloedwreker’ is in het Hebreeuws omschreven als de “wrekende van bloed”, waarbij de naam ‘wrekende’ is afgeleid van het Hebreeuwse werkwoord *galal*, dat ‘verlossen, vrijkopen, losplicht vervullen (juridische term)’ betekent. De wrekende, de wreker, voert daarbij zijn losplicht uit, want hij is het familielid die als *goël* van de gedode moet optreden. De *goël* is de lossen en het Hebreeuwse *goël* is het tegenwoordig deelwoord van het Hebreeuwse werkwoord *galal*. *Goël* betekent daarom ‘lossende’ en in Numeri 35 ‘wrekende’. De deelwoorden worden dan zelfstandig vertaald als ‘losser’ of ‘wreker’.

De goël als verlosser

Laten we wat verder ingaan op het woord ‘**losser**’ en dan op het woord ‘wreker’. Soms was iemand geld schuldig dat er niet meer was. Men kon geld lenen, zijn bezit tot onderpand geven of zichzelf als slaaf verkopen met het onprettige vooruitzicht om nooit meer vrij te komen. Daarom was er nog een mogelijkheid: een bloedverwant had het recht de slaaf vrij te kopen. Deze

bloedverwant werd een lossers genoemd en het loskopen heette 'lossen'. Dit losmaken was een bevrijding uit slavernij, van vervreemding en van armoede. Het bracht de slaaf weer in de vrijheid, in de familie en in het familiebezit.

In Israël was een familie nauw verbonden met het grondbezit. Het is duidelijk dat we een parallel kunnen trekken tussen lossen en het verlossingswerk van Christus.

Het lossen stond in nauw verband met het **zwagerhuwelijk** of leviraatshuwelijk, of kortweg leviraat. Daarover lezen we in Deuteronomium 25:5-9:

“Wanneer broeders tezamen wonen, en één van hen sterft zonder een zoon na te laten, dan zal de vrouw van de gestorvene niet buiten de familie de vrouw van een vreemde man mogen worden; haar zwager zal gemeenschap met haar hebben, haar tot vrouw nemen en zo het zwagerhuwelijk met haar sluiten. En de eerstgeborene, die zij baren zal, zal op naam van de gestorven broeder staan, opdat diens naam uit Israël niet uitgewist worde. Maar indien die man geen lust heeft zijn schoonzuster te nemen, dan zal zijn schoonzuster naar de poort, tot de oudsten, gaan en zeggen: Mijn zwager weigert de naam van zijn broeder in Israël in stand te houden, hij wil het zwagerhuwelijk niet met mij sluiten. Dan zullen de oudsten van zijn stad hem roepen en met hem spreken. Blijft hij daarbij en zegt hij: Ik heb geen lust haar te nemen – dan zal zijn schoonzuster voor de ogen van de oudsten bij hem gaan staan, hem zijn schoen van de voet trekken, hem in het gelaat spuwen en aldus betuigen: Zo zal men de man doen, die het huis van zijn broeder niet bouwt” (Deut. 25:5-9).

Voorbeeld van lossers en zwagerhuwelijk

Deuteronomium 25:5-9 was van toepassing op Ruth. Haar man, Machlon (Ruth 4:10a), was gestorven zonder een zoon na te laten.

Het was Ruth niet toegestaan om buiten de familie de vrouw van een vreemde man te worden, omdat de naam van de gestorvene door zijn erfdeel in stand moest worden gehouden (Ruth 4:5b). In het boek Ruth zien we dat er twee lossers die in aanmerking komen, Boaz en een “nadere verlosser”. Laten we dan eerst naar de algemene structuur van het boek Ruth kijken om lossing te plaatsen in een groter geheel.

Het boek Ruth kunnen we, wat de typologische betekenis ervan, als volgt indelen:

Ruth 1:1-3:5: De geschiedenis van de gemeente van Jezus Christus

Ruth 3:6-4:18 De gebeurtenissen die volgen op de gemeente van Jezus Christus

In Ruth 1 zien we twee heidense vrouwen, Ruth en Orpa, getrouwd met een Joodse mannen. De mannen sterven. Naomi, die buiten haar land verblijft en typologisch Israël voorstelt, keert te zijner tijd terug naar het land van haar erfenis. Ruth, die overwinnende gelovige voorstelt, is in een positie om te delen in de erfenis van haar man. Zo kunnen ook christenen in een hemelse erfenis delen (vgl. Matt. 21:43), maar niet iedere gelovige is hierin geïnteresseerd. We kunnen zoals Orpa achterblijven of zoals Ruth met Naomi optrekken.

Zo trekt Ruth op met Naomi naar Bethlehem ('het huis van brood') in een ander land (Ruth 1:18-22). Het was de tijd van de gersteoogst. Ruth neemt hieraan deel en leert een belangrijk man kennen.

In Ruth 2 zien we deze belangrijke man, Boaz. Hij was een familielid van Elimelech, de overleden man van Naomi. Naomi was weduwe, maar had wel twee overleden zonen. Hun vrouwen hadden geen zonen en kwamen in aanmerking voor het zwagerhuwelijk. Orpa, die was achtergebleven, maakte hier geen aanspraak op, terwijl Ruth hierop wel aanspraak zou maken door binnen de familie van Elimelech het zwagerhuwelijk te sluiten. Hiervoor kwam Boaz in aanmerking en Ruth maakte op de dorsvloer duidelijk dat zij Boaz als lossers en echtgenoot wilde:

“En hij vroeg: Wie zijt gij? Zij antwoordde: Ik ben Ruth, uw dienstmaagd: spreid uw vleugel uit over uw dienstmaagd, want gij zijt de lossers” (Ruth 3:9).

Dit moet ook het verlangen zijn van elk christen om als uitkomst van de rechterstoel van Christus, deel te krijgen aan de beloften van Openbaring 2-3 die allemaal betrekking hebben op onze Messiaans hemels erfenis.

Boaz is bereid haar lossers te zijn, maar zei: *“Nu dan, het is waar dat ik een lossers ben, maar er is nog een lossers, nauwer verwant dan ik”* (Ruth 3:12 HSV). Wanneer deze *“nadere lossers”* (SV) zou afzien van de lossing, zou Boaz de lossers van Ruth zijn.

In Ruth 4 benadert Boaz de lossers en geeft hem de gelegenheid zijn recht van lossing uit te oefenen. De lossers zei echter:

“Dan kan ik het voor mij niet lossen, want ik zou mijn eigen erfdeel te gronde richten. Los gij voor u wat ik zou moeten lossen; want ik kan het niet lossen” (Ruth 4:6).

Mogelijk zag de *“nadere lossers”* wel de voordelen om het land te verkrijgen dat door Machlon bij Ruth behoorde, maar dat betekende waarschijnlijk dat ook de kinderen van Ruth naast de kinderen die de lossers al had uit een eerder huwelijk, zijn eigen erfdeel te gronde zou richten. Indien de *“nadere lossers”* al opgegroeide zonen had die aanspraak hadden op zijn eigen land, zou dit ten koste gaan indien het ook onder de toekomstige kinderen van Ruth zou moeten worden verdeeld.

De *“nadere lossers”* kon wel lossen, maar liet de lossing aan Boaz over die verlangde met Ruth te trouwen. In de type geldt dan ook dat niet alleen Boaz in staat was om te lossen, maar ook de *“nadere”* lossers. Er is maar één lossers die in de antitype in aanmerking komt en dat is de Vader. De Vader echter heeft het (ver)lossende werk aan de Zoon gegeven, op dezelfde wijze als de *“nadere”* lossers het erfdeel aan Boaz liet, om gekocht te worden. Dit verklaart waarom de *‘nadere lossers’* het erfdeel niet verloor. De *“nadere”* lossers had al een vrouw, zoals we zien in de antitype waar Jahwe de bruidegom is van Israël.

Lossing betekent verlossing. Zonder lossing was Ruth gedoemd tot vervreemding, armoede en mogelijk slavernij, maar door de verlossing door haar (ver)losser stond zij in de vrijheid, in de familie en had ze deel aan het bezit van de familie. Zo is het ook in Christus. Alle erfenis is samengevat in God de Vader en Christus is de lossers van de "schat in de akker" die Hij koopt met zijn bloed. Ruth was de schat van Boaz en koopt haar uit het erfdeel, zoals Christus zijn bruid koopt uit de wereld.

In Ruth 4 treedt Boaz op als lossers en trouwt met Ruth. Zo werd de naam van Machlon niet uitgeroeid. Zij kregen een zoon, Obed, die de vader was van Isai, de vader van David.

Er is een parallel tussen het boek Ruth en het boek Openbaring. Het boek Ruth eindigt met koningschap, met koning David. De lossing van het land komt in Ruth 4:1-12 als type overeen met Openbaring 6-18, en Ruth 4:13-17 komt als type overeen met Openbaring 19:6-10, het huwelijk van Christus en Zijn bruid. We moeten weten dat Ruth 4 en Openbaring 6-19 met elkaar te maken hebben. Zo zien we dat lossing een belangrijke profetische betekenis heeft. Laten we teruggaan naar Numeri 35, naar de betekenis van lossers als bloedwreker om te zien wat daar de profetische betekenis is.

De goël als bloedwreker

De goël is verlossers en bloedwreker. Hoe kunnen we dit plaatsen? De goël is een beeld van Christus, onze Goël, die lossers is en verlossers. Verlossing vindt plaats op basis van lossing. Lossing is een onderdeel van verlossing, omdat het een lossing is van de weduwe en een inlossing van het erfdeel. Doodslag heeft daarom een relatie met lossing wanneer de doodgeslagen man een weduwe nalaat. In het geval van opzettelijke schuld van de doodslager stond hem de doodstraf te wachten en kwam de weduwe van de gedode man in aanmerking voor het zwagerhuwelijk. De zwager moest daarom de straf uitvoeren als 'nadere lossers'.

In het werk van Christus als Lossers en Verlossers kunnen we daarom niet heen om zijn dood en opstanding en de verbintenis tussen verlossing en zijn vergoten bloed:

"En in Hem hebben wij de verlossing door zijn bloed, de vergeving van de overtredingen, naar de rijkdom zijner genade" (Ef. 1:7).

Dit is een geweldig getuigenis van het evangelie. Paulus was afgezonderd tot verkondiging van het evangelie van God, "dat Hij tevoren door zijn profeten beloofd had in de heilige Schriften" (Rom. 1:2). Het getuigenis van de (ver)lossers in relatie door het bloed, MOET daarom ook zijn basis hebben in het Oude Testament, want de Bijbel is één boek met een voortschrijdende openbaring. Het gedeelte dat meer licht hierop geeft is Psalm 49:

"Niemand kan ooit een broeder loskopen, noch aan God zijn losprijs betalen, (te hoog immers is de prijs voor hun leven, en voor altoos ontoereikend) dat hij voor immer zou voortleven, de groeve niet zou zien ... Maar God zal mijn leven verlossen uit de macht van het dodenrijk, want Hij zal mij opnemen" (Ps. 49:8-10,16).

Dit is de situatie van elk mens in zijn niet-wedergeboren staat, *“wij hebben gezondigd en missen de heerlijkheid van God”* (Rom. 3:23). We zien onder het Oude Verbond dat Christus zowel een wreker van zonden is en een lossers van het erfdeel. Als lossers, als mannelijke bloedverwant, moest hij de smaad en het onrecht van de familie inlossen, dus wreken, vandaar de bloedwraak. In de verlossing moest daarom de smaad worden weggenomen:

“Gij, Gij kent mijn smaad, mijn schaamte en mijn schande; allen die mij benauwen, staan voor U” (Ps. 69:20).

Het is de Heer die onze smaad op zich heeft genomen. Wij zijn gestorven, maar wij zijn ook met Hem opgestaan, opdat Hij ons erfdeel kon verzekeren. In de lossers komt alles bij elkaar, zijn werk op de dorsvloer om het erfdeel te verzekeren. Dit is de rijkdom van het Oude Testament, dat in vele schakeringen het evangelie laat zien. Wie een oor heeft om het te horen, zal het horen!

De dood van de hogepriester

Typologisch gezien is Israël de doodslager die haar Messias onopzettelijk heeft gedood. Jezus zei hierover:

“Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen” (Luc. 23:34).

En Petrus zei:

“En de Leidsman ten leven hebt gij gedood, maar God heeft Hem opgewekt uit de doden, waarvan wij getuigen zijn. En op het geloof in zijn naam heeft zijn naam deze, die gij ziet en kent, sterk gemaakt; en het geloof door Hem heeft hem dit volkomen herstel gegeven in uw aller tegenwoordigheid. En nu, broeders, ik weet, dat gij uit onkunde hebt gehandeld, gelijk ook uw oversten; maar zo heeft God in vervulling doen gaan wat Hij bij monde van alle profeten tevoren geboodschapt had, dat zijn Christus moest lijden. Komt dan tot berouw en bekering, opdat uw zonden uitgedelgd worden, opdat er tijden van verademing mogen komen van het aangezicht des Heren” (Hand. 3:15-19).

Er komt daarom een tijd in de geschiedenis van Israël dat zij geconfronteerd wordt met haar Messias en er verzoening zal plaatsvinden. Israël zal dan zien wie zij heeft doorstoken en een rouwklacht over Hem aanheffen (Zach. 12:10). Op een of ander wijze moet daarom de dood van de hogepriester betrekking hebben op de vergeving van de zonde van de doodslager. De verzoening van Israël met Christus zal en kan niet meer *bedekt* worden door het bloed van bokken en stieren (Hebr. 9:13), maar op basis van een nieuw priesterschap, het priesterschap van Melchizedek, waarbij Christus optreedt als middelaar van een nieuwe verbond. *Het Oude Verbond, waarbij de hogepriester stond tussen God en het volk, heeft afgedaan en wordt gesymboliseerd door de dood van de hogepriester van het Oude Verbond.*

Het moment dat Israël zal zien wie zij heeft doorstoken, zal pas plaatsvinden na een intense periode die de Bijbel een *“tijd van benauwdheid voor Jacob”* noemt (Jer. 30:7; Openb. 6-18). Alles zal verslechteren in die tijd en zal *“de oven zevenmaal heter worden gestookt dan gewoonlijk”*

(Dan. 3:19). De antichrist zal opkomen binnen de grenzen van het oude Assyrische koninkrijk. Hij komt uit het gebied waarvan we lezen in Daniël 8:9, het noordelijke deel van het koninkrijk na de dood van Alexander in vier delen uiteenviel. De antichrist wordt ook wel de "Assyriër" genoemd. In de tijd van Mozes staat de Assyrische Faraó als een type van de antichrist (Jes. 10:5; 14:25; 52:4; Micha 5:5,6). Het is een gebied dat het huidige Syrië, Noord-Irak en Noord-Iran omvat. Ergens in dit gebied zal de antichrist opstaan. Wat er momenteel gebeurt in Syrië is dramatisch, maar we moeten ook beseffen dat deze oorlog in het epicentrum ligt waar de antichrist zal opkomen.

In feite speelt Abraham en Gods verbond met hem de centrale rol in deze regio. Er is een strijd gaande tussen twee zonen, tussen Isaäk en tussen Ismaël. Het is alleen door Isaäk dat God spreekt van het nageslacht van Abraham (Gen. 21:12), dat tot een zegen voor de wereld zal worden, maar het zijn de Moslims, de Islamiëten, de Ismaëliëten, die beweren dat hun god de ware is. Daarmee is de Islam de grootste antichristelijke godsdienst en beweging in deze wereld, die haar eigen messias heeft, de antichrist. In de grote verdrukking zal de antichrist in Israël "tot daden overgaan" en een gruwelijk bloedbad aanrichten. Velen zullen gedood worden en als slaven worden weggevoerd (Luc. 21:24). Ook zal hij zijn positie daar verstevigen met de Joden "die het heilig verbond verzaken" en heulen met de vijand. De donkerste uren van de menselijke geschiedenis zijn aangebroken en "indien die dagen niet ingekort werden, zou geen vlees behouden worden" (Matt. 24:22).

Israël zal door de benauwdheid gaan, maar hieruit zal een natie opstaan die tot wedergeboorte komt en een zegen voor heel de wereld zal worden. Dan zal de doodslager, Israël, de vrijstad hebben verlaten om naar haar erfdeel terug te keren.

"De Verlosser zal uit Sion komen, Hij zal goddeloosheden van Jakob afwenden. En dit is mijn verbond met hen, wanneer Ik hun zonden wegneem" (Rom. 11:26,27).

"Zie, de dagen komen, luidt het woord des Heren, dat Ik met het huis van Israël en het huis van Juda een nieuw verbond sluiten zal. Niet zoals het verbond, dat Ik met hun vaders gesloten heb ten dage dat Ik hen bij de hand nam, om hen uit het land Egypte te leiden: mijn verbond, dat zij verbroken hebben, hoewel Ik heer over hen ben, luidt het woord des Heren. Maar dit is het verbond, dat Ik met het huis van Israël sluiten zal na deze dagen, luidt het woord des Heren: Ik zal mijn wet in hun binnenste leggen en die in hun hart schrijven, Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn. Dan zullen zij niet meer een ieder zijn naaste en een ieder zijn broeder leren: Kent de Here: want zij allen zullen Mij kennen, van de kleinste tot de grootste onder hen, luidt het woord des Heren, want Ik zal hun ongerechtigheid vergeven en hun zonde niet meer gedenken" (Jer. 31:31-34).

Er is grote hoop voor deze wereld, maar die hoop staat niet los van de God van Israël en van Israël zelf. Wie Israël zegent, zegent daarom zichzelf en wie Israël vervloekt, vervloekt zichzelf (Gen 12:3). Haar Messias is namelijk onze lossen, onze verlosser. Het betekent ook de dood van Ismaël, het einde van de Islam die de wereld onder zijn gesel wilde brengen.

Studievragen

1. Waar vinden we de vrijsteden?
2. Wie konden er naar toe vluchten?
3. Wat was de basis van het oordeel van de vluchteling?
4. Wie voerde de rechtspraak?
5. Wat is een lossen in het Oude Testament?
6. Welke twee functies had hij?
7. Hoe zie je die functies in het leven van Boaz?